

Nr 53.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående utredning om utvidgning och effektivisering inom växtskyddets område, m. m.

(2:a avd.)

Jordbruksutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

1) I: 54 av herr Nilsson, Bror, och herr Persson, Ivar, likalydande med motionen II: 79 av herr Hansson i Skegrie m. fl., däri hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning om på vad sätt en utvidgning och effektivisering kan åstadkommas inom växtskyddets område, samt att förslag därom snarast måtte framläggas för riksdagen»; samt

2) I: 103 av herr Mannerskantz m. fl. och II: 192 av herr Liedberg m. fl., likalydande, däri hemställts, »att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t begära utredning rörande förbättring av statens växtskyddsanstalts beredskap för växtskydd».

Beträffande de skäl som anförts till stöd för nämnda yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet har i därför föreskriven ordning införskaffat utlåtanden över motionerna av lantbruksstyrelsen och styrelsen för statens växtskyddsanstalt. Därjämte ha Stockholms läns och stads trädgårdsråd till utskottet inkommit med en skrift i ämnet.

Lantbruksstyrelsen, som avstyrkt bifall till förevarande motioner, har i sitt utlåtande anfört följande.

Genom beslut den 10 maj 1946 har Kungl. Maj:t anbefallt lantbruksstyrelsen att verkställa utredning rörande behovet av filialer till växtskyddsanstalten ävensom beträffande arbetsfördelningen mellan anstalten och filialerna, de senares verksamhetsområden samt behovet av arbetskraft m. m. Denna utredning pågår för närvarande och bedrivs av lantbruksstyrelsen i samarbete med styrelsen för växtskyddsanstalten. Därjämte har, enligt vad lantbruksstyrelsen erfarit, ordföranden i anstaltens styrelse på grund av ett av chefen för jordbruksdepartementet under hand meddelat uppdrag igångsatt en utredning rörande anstaltens organisationsfrågor i övrigt. Då de sålunda pågående utredningarna äsyfta en allmän effektivisering av arbetet på växtskyddets område, synes det lantbruksstyrelsen olämpligt att nu igångsätta ytterligare utredningar på detta område. Lantbruksstyrelsen vill särskilt framhålla, att mycket torde vara att vinna genom en lämplig utbyggnad av växtskyddsanstaltens filialorganisation. Härigenom synes sålunda kunna

åstadkommas bland annat en livligare kontakt mellan å ena sidan växtskyddsorganisationens tjänstemän samt å andra sidan jordbrukarna, jordbrukets konsulenter och lärare m. fl. En dylik livligare kontakt har sedan länge framstått såsom ett önskemål redan med hänsyn till det mera normala växtskyddsarbetet och är eftersträvansvärd ännu mera ur beredskapssynpunkt. Visserligen är det sannolikt ekonomiskt oöverkomligt att hålla landets växtskyddsorgan så utrustade, att de omedelbart kunna övervinna sådana nästan explosionsartat framträdande angrepp som dem, vilka det s. k. gammaflyet åstadkom sommaren 1946. Ett lämpligt utformat och väl utrustat filialsystem lär dock kunna bli ett verksamt stöd för växtskyddsarbetet i allmänhet utan även en god grund för kampen mot hastigt uppkommande skadeverkningar på växtligheten.

Jämväl *styrelsen för statens växtskyddsanstalt* har i två utlåtanden avstyrkt bifall till motionerna. I det över motionerna I: 54 och II: 79 avgivna utlåtandet har styrelsen anfört följande:

Vad i dessa motioner framhållits angående behovet av en utvidgad och på samma gång fördjupad kontakt mellan växtskyddets representanter och odlarna överensstämmer till fullo med växtskyddsanstaltens gång efter annan uttalade mening. Anstaltens strävanden att få till stånd filialer i olika delar av landet äro tydliga uttryck för denna uppfattning. I anledning av växtskyddsanstaltens upprepade framställningar i sådant syfte, ävensom norrlandskommitténs förslag om inrättande av en växtskyddsfilial i Norrland, har Kungl. Maj:t uppdragit åt lantbruksstyrelsen att verkställa utredning rörande behovet av filialer till växtskyddsanstalten och andra därmed sammanhängande frågor. Denna utredning, som utföres i samarbete med växtskyddsanstaltens styrelse, torde nu stå inför sitt avslutande. Därutöver har styrelsen på eget initiativ och efter samråd med statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet föranstaltat om utredning inom anstalten rörande dennas organisationsfrågor överhuvud taget. Därvid kommer givetvis det av motionärerna framförda förslaget om särskilda växtskyddskonsulentbefattningar att upptagas till övervägande, liksom även det av växtskyddsanstalten upprepade gånger gjorda yrkandet om obligatorisk kontroll över bekämpningsmedel och i samband därmed anställandet av en kemist vid anstalten kommer att ingående prövas.

Beträffande de i motionerna I: 103 och II: 192 framställda anmärkningarna har styrelsen i ett särskilt utlåtande bemött desamma. Styrelsen har därvid anfört följande:

Motionärerna anse sig kunna fastslå, att växtskyddsanstaltens beredskap ej var tillfredsställande vid de starka insektsangrepp, som under sommaren 1946 förekommo på oljevaxter, lin och rotfrukter. Uppenbart avses här angreppen av det s. k. gammaflyet. Det anföres att rådgivningen var bristfällig, att rekommenderade preparat ibland voro verkningslösa, medan andra förorsakade massdöd av bin.

Styrelsen vill erinra om att gammaflyet icke är en i egentlig mening inhemsk insekt. Den synes icke övervintra i vårt land utan inflyger vissa år under vegetationstiden från främmande länder. Vidare livnär den sig i allmänhet på vissa ogräsvaxter, såsom tistlar och groblad, och har endast sällan förorsakat mera omfattande skador på kulturväxterna. I vårt land ha nämnvärda skador av gammaflyet noterats ett par gånger under den senaste mansåldern och då rent lokalt, nämligen 1892 på Gotland samt 1919 och 1921 i Landskronatrakten.

Det är uppenbart, att under dessa förhållanden tillfällen saknats att genom undersökningar och försök förvärva erfarenheter om skadedjurets bekämpning. Icke heller ha sådana erfarenheter funnits att hämta från utlandet. Vad växtskyddsanstalten i den inträffade situationen kunnat göra har därför varit, dels att av jämförelse med andra till sina levnadsförhållanden snarlika insekter söka draga slutsatser om bekämpningsmöjligheterna och till allmänheten vidarebefordra dessa, dels att i största möjliga omfattning använda tillfället till förvärvande av erfarenheter för framtida behov. Enligt vad styrelsen kan finna har det icke funnits någon berättigad anledning till anmärkning mot växtskyddsanstaltens handhavande av dessa uppgifter. Alla tillgängliga och för uppgiften lämpade arbetskrafter, som kunde tagas från sina andra göromål, inkopplades ofördröjligen på gammaflyet. Betydelsefulla resultat ha också uppnåtts och en publikation är under tryckning.

Att det under den allmänna uppståndelse som rådde under gammaflyets härjningsperiod var svårt att komma i kontakt med sakkunniga tjänstemän vid växtskyddsanstalten är beklagligt, men kan icke läggas anstalten till last, då samtliga telefonlinjer till denna och dess filialer blockerades och personalen icke räckte till för besvarande av alla samtal.

Den i pressen synliga, växtskyddsanstalten tillskrivna uppgiften om att anstalten på grund av knappa reseanslag och i avsaknad av tjänstebilar var förhindrad att ordna snabb hjälpverksamhet måste vara grundad på missförstånd. Då den ifrågasvarande insektshärjningen inträffade under den allra första delen av budgetåret, när anslagen ännu voro så gott som ograverade, kunde penningbrist icke åberopas som hinder för erforderliga resor. Det är däremot riktigt, att man med utgångspunkt från det aktuella exemplet framhållit behovet av att växtskyddsanstalten sättes på rörligare fot genom att icke nödvändigt vara bunden vid det billigaste färd sättet, och att det såsom ett önskemål uttalats, att automobiler skulle kunna disponeras för tjänstemännens resor. Man må emellertid icke föreställa sig att blott och bart den ökade rörligheten skulle ha kunnat möjliggöra avvärjande av det explosionsartat över nästan hela landet uppblussande angreppet av gammaflyet. Även om anstaltens hela personal utsänts i bilar skulle den icke kunnat besöka mer än en mindre del av de vitt skilda platser, där angrepp förekommo.

Motionärerna ha framhållit, att anstaltsstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1947/48 bära »föga spår av någon medvetenhet om bristande beredskap». Därmed torde avses, att styrelsen varit mera återhållsam i sina anslagsäskanden än den ur beredskapssynpunkt bort vara. Styrelsen får i anledning härav erinra om att en utredning angående anstaltens organisation verkställdes år 1939 av särskilt utsedd utredningsman och att styrelsen rörande denna utredning avgav yttrande i februari 1940. De förslag till förbättring av anstaltens arbetsvillkor, som däri framlades, ha emellertid under de följande krigsåren endast i ringa omfattning kunnat realiseras. Under tiden ha nya krav på växtskyddsverksamheten i betydande omfattning tillkommit, varför en grundlig överarbetning av de nämnda förslagen nu är nödvändig. En sådan pågår för närvarande vid anstalten, varjämte en speciell utredning av frågan om filialer till anstalten utföres av lantbruksstyrelsen och växtskyddsanstaltens styrelse i samarbete. Att dessa förhållanden, oavsett direktiv som lämnats av departementschefen, manat till återhållsamhet vid anslagsäskandena, torde bära anses helt naturligt. Vad styrelsen äskat för nästa budgetår är emellertid ur beredskapssynpunkt ingalunda betydelselöst. Den begärda uppflyttningen av vissa befattningar till högre lönegrad gäller biträdespersonal, som med säkerhet komme att övergå till annan tjänst, därest lönevillkoren icke förbättrades. Därigenom skulle anstalten ställas utan hjälp med de manuella och rutinartade arbetena, och utfö-

randet av dessa arbeten skulle lastas över på den vetenskapliga personalen med påföljd att forsknings- och upplysningsverksamheten skulle bli starkt lidande. Anslagsäskandena omfattade även en annan ur beredskapssynpunkt icke oviktig framställning, nämligen om ett blygsamt belopp till avlöning åt yngre forskare, som önska skaffa sig den för växtskyddstjänstemän nödvändiga specialutbildningen genom aspiranttjänstgöring vid växtskyddsanstalten. Detta för anstaltens rekrytering med kompetenta och lämpliga arbetskrafter betydelsefulla förslag erhöll emellertid icke departementschefens stöd, och något anslag för ändamålet upptogs icke i statsverkspropositionen.

Vad anstaltens bilfråga beträffar får styrelsen upplysa, att de två bilar, som under 1946 förvärvades från arméns förråd, icke kunna i nämnvärd omfattning disponeras för tjänstemännens resor. Den ena är en 3-tons lastbil, erforderlig för anstaltens försöksverksamhet, den andra en personbil, avsedd att ersätta en i det närmaste förbrukad bil som använts för transport av post och lättare gods mellan anstalten och Stockholms stad. Att medel för anskaffande av automobiler för egentliga tjänsteresor icke äskats, har sin grund i att styrelsen icke utan vidare kan anse detta sätt att öka anstaltens rörlighet som det enda möjliga eller det bästa bland förefintliga alternativ. Styrelsen ifrågasätter, om ändamålet icke kan på ett lyckligare sätt uppnås genom att de tjänstemän, som ha att utföra många tjänsteresor, skaffa sig egen automobil, som mot fastställd ersättning användes vid tjänsteresor. Denna anordning förutsätter dock, att tjänstemannen garanteras en viss minimiersättning per år för hållandet av bil. Denna fråga hör till dem, som övervägas vid de ovan omförmälda utredningarna.

Sammanfattningsvis har styrelsen framhållit, att orsaken till den s. k. bristande beredskapen eller att angreppet av gammalflyet sommaren 1946 icke kunnat tillfredsställande bemästras icke vore att finna i att något till buds stående medel försummats, utan helt enkelt i att man icke ägt och icke kunnat äga tillräcklig erfarenhet om hur detta plötsligt uppträdande skadedjur skulle kunna bekämpas. Någon slapphet eller försummelse kunde icke tillvitats någon av anstaltens befattningshavare. Tvärtom hade dessa med mycken energi och stort intresse sökt göra det bästa möjliga av situationen och utnyttja tillfället till samlande av erfarenheter, som vid ett eventuellt upprepande av massinvasionen kunde bli odlarna till nytta. Styrelsen ansåge sig visserligen sakna anledning att motsätta sig en utredning i saken, då enligt dess bestämda åsikt intet funnes att fördölja, men kunde icke inse, att en sådan utredning vore motiverad.

Stockholms läns och stads trädgårdsråd har i sin förenämnda skrift — under hänvisning till växtskyddsanstaltens stora betydelse för den svenska växtodlingen — hemställt, att utskottet måtte tillstyrka de i motionerna framställda yrkandena.

Utskottet.

Växtskyddsverksamheten har enligt utskottet förmenande en utomordentligt stor betydelse för landets jordbruk. Det är därför av största vikt, att den centrala myndigheten på området, statens växtskyddsanstalt, är organiserad och utrustad på ett sådant sätt, att den motsvarar de stora anspråk, som ställas på densamma. Vad i förevarande motioner anförts ävensom de upplysningar som i övrigt funnits för utskottet tillgängliga har emellertid bibringat

utskottet den uppfattningen, att förhållandena inom den statliga växtskyddsorganisationen för närvarande äro mindre tillfredsställande. Att så är fallet synes även framgå därav, att undersökningar i syfte att åstadkomma en förbättring på hithörande område numera påbörjats. Sålunda har på initiativ av ordföranden i styrelsen för växtskyddsanstalten inom anstalten igångsatts en utredning rörande anstaltens organisationsfrågor överhuvud taget. I sitt i ärendet avgivna utlåtande har styrelsen förklarat, att styrelsen vid utredningen komme att till prövning upptaga bland annat de spörsmål, som berörts i förevarande motioner. Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 10 maj 1946 har vidare lantbruksstyrelsen erhållit i uppdrag att verkställa utredning rörande behovet av filialer till växtskyddsanstalten m. m. Slutligen har innevarande års riksdag hos Kungl. Maj:t hemställt om skyndsamt utredning angående frågan om kvalitetskontroll av saluförda medel för bekämpande av skadedjur, parasiter och ogräs. Nämnada skrivelse har, enligt vad utskottet inhämtat, numera överlämnats till 1946 års utredning angående kvalitetsforskning och konsumentupplysning.

De spörsmål, som berörts i förevarande motioner, äro sålunda för närvarande föremål för utredningar i olika sammanhang. Med hänsyn till vad utskottet ovan anfört finner utskottet det emellertid kunna ifrågasättas, om styrelsen för växtskyddsanstalten är det lämpligaste organet för verkställande av utredning rörande anstaltens organisation. Enligt utskottets förmenande borde i allt fall representanter för jordbrukare och trädgårdsodlare ha beretts tillfälle att medverka vid utredningen. I det läge, vari frågan nu befinner sig, anser sig utskottet emellertid icke böra föreslå, att någon riksdagens åtgärd företages innan de pågående utredningarna slutförts.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 54 och II: 79, likalydande, samt motionerna I: 103 och II: 192, jämväl likalydande, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 juni 1947.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Nils Olsson, friherre Beck-Friis, herrar Svedberg, Hagman, Henry Johansson och Sundelin; samt

från andra kammaren: herrar Liedberg, Mäler, Pettersson i Rosta, Jacobson i Vilhelmina, Andersson i Hyssna, Jonsson i Järvsand och Johansson i Torp.

Reservation

av herrar *Liedberg, Pettersson* i Rosta och *Jacobson* i Vilhelmina, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

»Växtskyddsverksamheten har enligt — — — (lika med utskottet) — — — äro mindre tillfredsställande. Utskottet finner sålunda, att anstaltens beredskap vid gammalflyets uppträdande under sommaren 1946 varit bristfällig, och anser det anmärkningsvärt, att semester beviljats under den del av året, då insektsangrepp kunde befaras. Att förhållandena icke äro tillfredsställande synes även framgå — — — (lika med utskottet) — — — pågående utredningarna slutförts. Utskottet förutsätter emellertid, att utredningarna skola bedrivas med erforderlig skyndsamhet och att å desamma grundade förslag om möjligt skola framläggas för 1947 års riksdag.

Under åberopande av — — — (lika med utskottet) — — — någon riksdagens åtgärd.»
